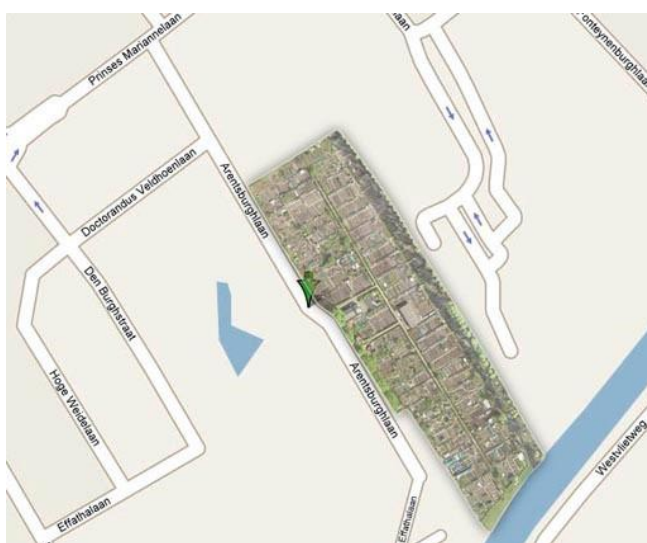

Verslag onderzoek van door leden van de Amateur Tuindervereniging Arentsburgh verzamelde scherven

Vondsten uit de grond van de ATV Arentsburgh

De grond van deze vereniging ligt in de directe omgeving van een Romeinse stad, Forum Hadriani. In dit document worden de resultaten beschreven van een deel van de vondsten die tevoorschijn zijn gekomen bij de bewerking van de grond.

Inhoud

Onderzoeksvragen	1
Werkwijze	2
Aantal onderzochte scherven	2
Gevonden resultaten	3
Twee onbekende voorwerpen	6
Antwoord op de onderzoeksvragen	7
Conclusie	7
Vervolg	8
Colofon	8

Aanleiding

In het kader van een onderzoek naar eventuele vervuiling van de grond van alle Voorburgse volkstuinten heeft de gemeente een milieutechnisch onderzoek laten uitvoeren. Op Arentsburgh is van deze gelegenheid gebruik gemaakt om aan het archeologisch adviesbureau RAAP opdracht te geven om een archeologisch booronderzoek uit te voeren. Het rapport van de resultaten van dit onderzoek is ons nog niet bekend. Parallel aan dit onderzoek hebben leden van de Archeologisch Werkgroep Leidschendam-Voorburg (AWLV) een groot aantal geselecteerde scherven onderzocht die door de amateurtuinders bij het bewerken van de grond zijn aangetroffen.

Onderzoeksvragen

1. Hoeveel scherven levert het volkstuincomplex op?
2. Welke soort scherven worden er gevonden?
3. Komt er meer informatie over het gebruik van het terrein in latere eeuwen beschikbaar?
4. Is de Romeinse weg nog te traceren?
5. Levert het project informatie over de stadsgrens/stadsmuur op?

Werkwijze

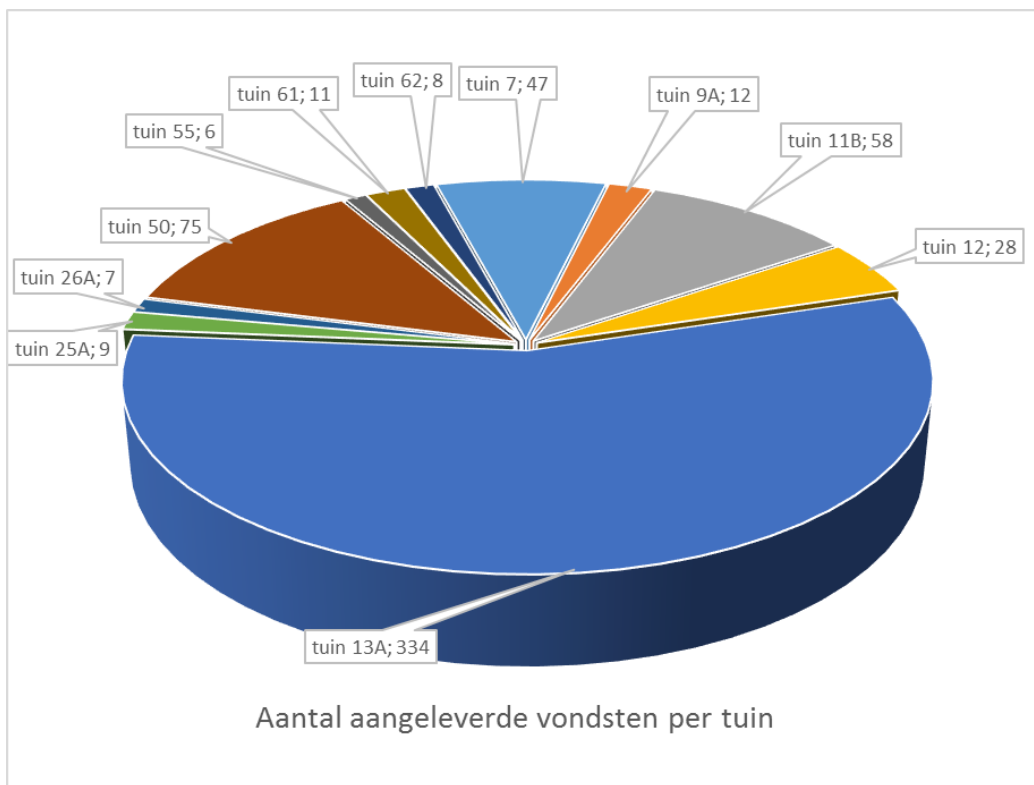
Veel leden van de tuindervereniging zijn zich bewust van de waarde van de historische grond die zij bewerken. Zij bewaren om die reden de scherven die zij in hun tuin ontdekken. Bij de ingang van hun tuinen staan vaak emmers waarin de scherven worden bewaard.

Tijdens het booronderzoek van RAAP heeft een medewerker van de gemeente Leidschendam-Voorburg en lid van de AWLV uit deze emmers van verschillende tuinen een selectie gemaakt. Deze selectie betreft slechts een klein gedeelte van de verzamelde scherven, met dien verstande dat wel globaal bekeken is of de scherf enige historische waarde zou kunnen hebben. De geselecteerde scherven zijn per tuin samengevoegd met het doel om deze na bestudering terug te geven aan de tuineigenaren. Iedere scherf uit deze selectie is door de leden van de AWLV allereerst gewassen en vervolgens gedetermineerd en beschreven. Bij een vervolgonderzoek willen we graag alle gevonden scherven determineren.

Aantal onderzochte scherven

Er zijn 595 scherven uit 11 verschillende tuinen onderzocht. De oorzaak van de grote verschillen in aantal scherven per tuin is niet bekend maar, zeker voor tuin 13A, wel opvallend.

Het betreft de tuinen 7, 9A, 11B, 12, 13A, 25A, 26A, 50, 55, 61 en 62. Onderstaande grafiek toont de aantallen onderzocht scherven per tuin.

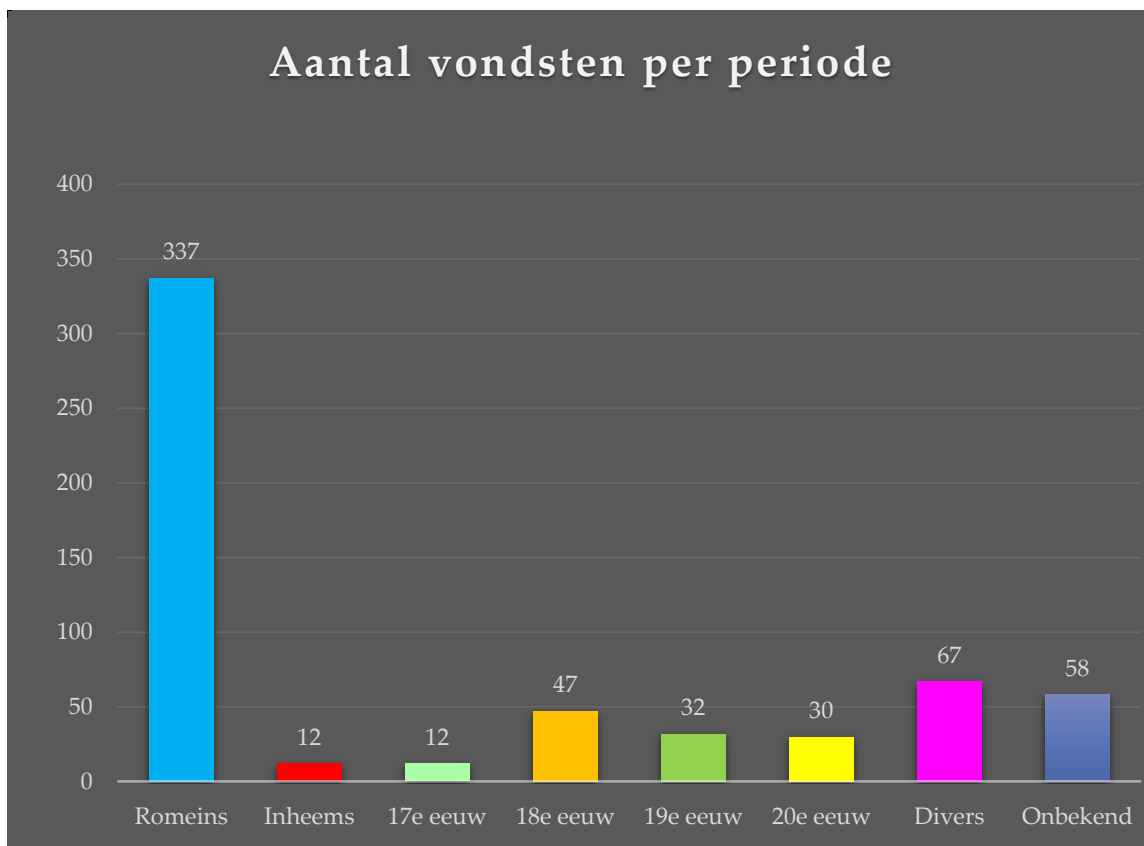

Tabel 1

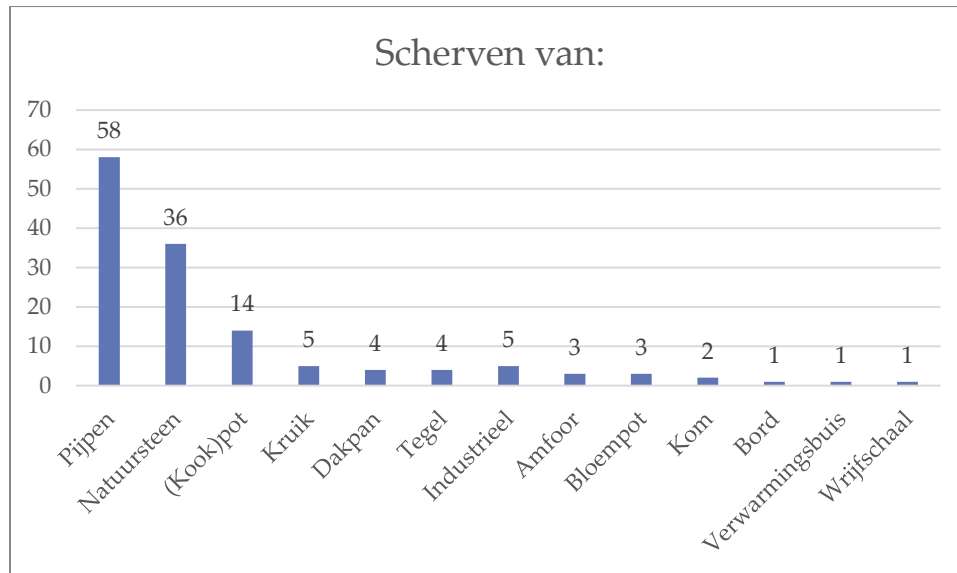
Gevonden resultaten

Alhoewel er sprake is van een geselecteerde hoeveelheid scherven kan toch gesteld worden dat de grond ter plaatse een grote hoeveelheid Romeinse overblijfselen bevat. Ruim 62% van de onderzochte scherven blijken van Romeinse oorsprong te zijn.

Tabel 2

Het is opvallend dat er, nadat Forum Hadriani door de Romeinen is verlaten, een groot gat in de bewoningsgeschiedenis is ontstaan. Uit de onderzochte scherven blijkt dat het terrein ongeveer 1500 jaar onbewoond is geweest. Pas uit de 17^e eeuw worden er weer overblijfselen gevonden. Dit komt overeen met de resultaten uit andere onderzoeken van het gebied. Het is overigens wel bekend dat bakstenen en natuurstenen uit ruïnes van de stad in de middeleeuwen zijn gebruikt voor de bouw van andere stenen huizen. Dit is wellicht het geval bij de eerste bebouwing van het Binnenhofcomplex in Den Haag zoals de Rijksbouwmeester C.H. Peters al bij een lezing in 1984 meedeelde (bron Haagsch Jaarboekje 1894).

Tabel 3

Amfoor

verwarmingsbuis

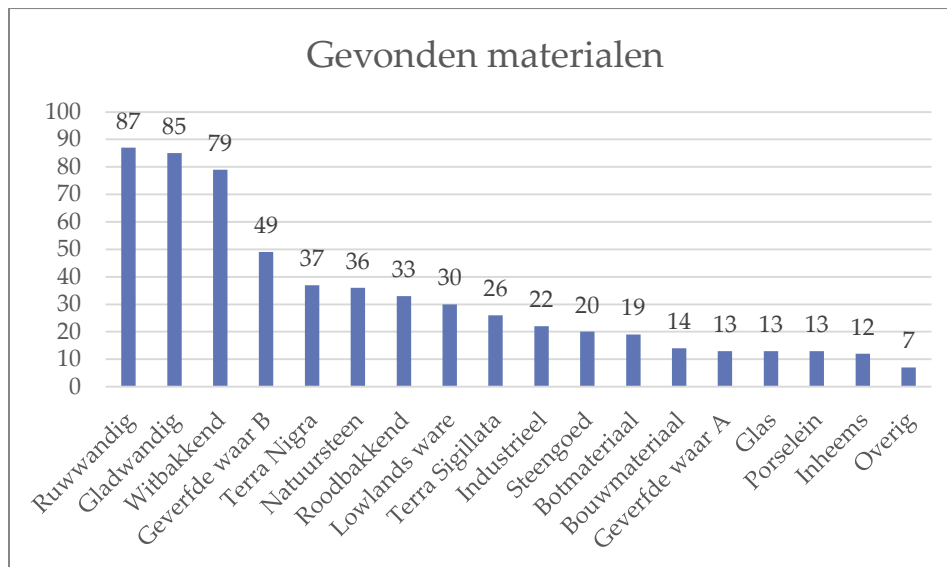

Kookpot

wrijfschaal

Het aantal gevonden scherven van kleipijpen lijkt misschien groot, maar dit is in vergelijking met andere onderzoeken niet het geval. Van de 17^e tot de 20^e eeuw werd er met de kleipijp veel tabak gerookt, bovendien was de kleipijp een breekbaar voorwerp.

Tabel 4

De gevonden materialen, ruwwandig, gladwandig en witbakkend komen overeen met de in de Romeinse tijd meest gebruikelijke bakmethoden. De gevonden Terra Sigillata en Terra Nigra scherven zeggen iets over de welvaart van de toenmalige bewoners. Deze voorwerpen waren kostbaar en werden door de meer gegoede burgerij gebruikt.

Uit de diverse opgravingen op het terrein van het Forum Hadriani blijkt overigens ook dat de bewoners een zekere rijkdom hadden. Het feit dat er in een van de tuinen een deel van een centrale verwarmingsbuis (tumulus) is gevonden bewijst dit nog eens.

Twee onbekende voorwerpen

Twee van de onderzochte scherven zijn apart het vermelden waard. Zij zijn bijzonder. Diverse deskundigen hebben hier al naar gekeken. Voor deze twee scherven is nader onderzoek gewenst.

Tuit of handvat? (vondst uit tuin 11B)

Bovengenoemde scherf, hier van vier kanten gefotografeerd, lijkt op een tuit of een handvat. Het materiaal is ruwwandig en niet Romeins.

Beker of amfoorstop? (vondst uit tuin 50)

Dit fragment is wel van Romeinse oorsprong. Ook hiervan kan nog niet definitief worden vastgesteld van wat voor voorwerp het een onderdeel is geweest. Er zijn drinkbekers bekend met een dergelijke zeer smalle voet. Het is ook mogelijk dat het een deel is van een Romeinse amfoorstop.

Antwoord op de onderzoeksvragen

1. Hoeveel scherven levert het volkstuincomplex op?
 - Er zijn 595 vondsten uit 11 verschillende tuinen gedetermineerd (zie tabel 1). Het is onbekend hoeveel scherven er in totaal gevonden worden. Als de vondsten uit de onderzochte tuinen representatief zijn dan kunnen er meer dan 5.000 scherven gevonden worden.
2. Welke soort scherven worden er gevonden?
 - Het is goed mogelijk om vast te stellen welke soort scherven nog steeds uit de bodem beschikbaar komen. De tabellen 3 en 4 geven hier inzicht in.
3. Komt er meer informatie over het gebruik van het terrein (in latere eeuwen) beschikbaar?
 - Jazeker, we weten dat er, terwijl het gebied mogelijk buiten de stadsmuur ligt, veel Romeinse bedrijvigheid heeft plaatsgevonden
 - Er zijn geen resten gevonden uit de periode na de Romeinse tijd tot de 17^e eeuw. Hierdoor weten we dat het terrein na het vertrek van de Romeinen eeuwenlang heeft braakgelegen.
4. Is de Romeinse weg nog te traceren?
 - Door de selectie van de onderzochte tuinen bleek dit niet mogelijk en dient dit later onderzocht te worden.
5. Levert het project informatie over de stadsgrens/stadsmuur op?
 - Op dit moment levert het onderzoek hier nog geen gegevens over op.

Conclusie

De historische grond van het terrein zit nog altijd vol met Romeinse resten. Het verdient aanbeveling om alle vondsten die bij het bewerken van de grond tevoorschijn komen te blijven onderzoeken.

De onderzochte scherven zijn een selectie uit slechts 11 tuinen. Bij onderzoek van vondsten uit alle tuinen kan misschien worden vastgesteld of er sprake is van een vondstconcentratie in de diverse tuinen, of juist een gebrek aan vondsten. Hierdoor is het misschien mogelijk om de Romeinse weg te traceren, ook al is het terrein afgezaand.

Vervolg

Gezien de grote hoeveelheid Romeinse vondsten is het belangrijk om ook in de toekomst de in de grond van de vereniging gevonden scherven te onderzoeken. Graag wil de Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg hier een bijdrage leveren. Op een ledenvergadering van ATV Arentsburgh zullen de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd worden. In een permanente presentatie worden voorbeelden van de interessantste gevonden scherven getoond. Aan de leden wordt gevraagd om alert te blijven en in de grond gevonden voorwerpen periodiek te overhandigen aan de AWLV ter bestudering. Alle vondsten worden na bestudering teruggegeven aan de eigenaren.

Colofon

Tekst	Ronald Zalmé
Redactie	Bram van den Band
Foto's	Joanneke Hees en Ronald Zalmé
Onderzoek	Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg
Uitgave	September 2016